

Kunnskapsdepartementet
Deres ref.:21/4800-08

Oslo, 22. april 2022

Et første innspill til ny strategi for digital kompetanse og infrastruktur

Vi viser til invitasjon til innspillsmøte og til å gi et skriftlig innspill i etterkant av møtet, og oversender her våre foreløpige kommentarer og innspill.

I en fremtid hvor kunnskap skal være basis for velferd og utvikling kan digitale administrative og pedagogiske verktøy bidra positivt i arbeidet for økt kvalitet i skolen. Vi mener digitalisering mer bør ses som et middel for å nå målet om høy kvalitet i opplæringen, og mindre som et mål i seg selv. Digitaliseringen *kan* bidra positivt til å gi faglærere gode verktøy for å gi tilpasset opplæring som forbereder barn og unge på videre studier, arbeidsliv og samfunnsliv, men bruk av informasjons- og kommunikasjonsteknologi gir i seg selv ikke bedre læringsresultater i skolen, og vi ønsker en diskusjon framover i de ulike fagene om *hvordan* en best kan bruke ulike verktøy i ulike fag, på en hensiktsmessig måte for elevenes læringsutbytte. En slik diskusjon i skolens profesjoner bør også i større grad informeres av forskning.

Digitaliseringen av skolen må skje med hovedmål om å bedre læringen i fellesskolen, og med sterk involvering av faglærerne.

I et tidligere innspill knyttet til tillitsreformen¹ viste vi til at norsk skole i svært stor grad er politisk styrt. Vi mener regjeringens ambisjon framover bør være å etterstrebe å sette nasjonale, overordnede rammer for kvalitetsutvikling og kvalitetsstyring av fellesskolen, bl.a. gjennom opplæringslov, læreplanverk og bevilgninger, og ellers tilrettelegge for at profesjonene i skolen i større grad settes i førersetet for kvalitetsutviklingen i skolen. Dette gjelder også i høyeste grad for diskusjoner om, avgjørelser om, og implementering av, digitalisering i skolen. Digitaliseringen bør skje gradvis, basert på behovene de ansatte i skolen opplever, snarere enn hva skoleeiernivået eller nasjonale myndigheter tror er nødvendig for skoleutvikling. Vi har mange rapporter og anbefalinger fra eksperter de siste årene som nettopp vektlegger betydningen av skoleutvikling som skjer innenfra, med profesjonene i førersetet. Dette bør vi holde fast ved.

---

¹ Skriftlig innspill til Tillitsreformen sendt Kunnskapsdepartementet 6. april.

Vi opplever at tidsoptimisme preger den offentlige diskusjonen om digitalisering- også av skolesektoren. Endringene en ønsker å få på plass, både i form av tilgjengelig digital infrastruktur, læremidler og kompetanse, tar lengre tid enn man ser for seg. Mange av målbildene i digitaliseringsstrategien for grunnsopplæringen 2017-2021 (/22) «Framtid, fornyelse og digitalisering» er ennå ikke nådd. Vi ser for oss en justering av strategien, men det er ikke behov for større endringer.

Mål for elevenes digitale ferdigheter er ivaretatt i læreplanverket. Vi mener denne strategien kun bør handle om rammebetingelser for god, hensiktsmessig og tilgjengelig infrastruktur og læreres kompetanse.

Hvilke områder og problemstillinger bør regjeringen prioritere i ny strategi for grunnskolen og videregående opplæring?

NL er selvsagt positive til innføring av IKT-systemer som effektiviserer administrative systemer i skolen – men eksempelet med Visma In School viser med all tydelighet at vi ikke er der. Innføring av nye verktøy er ikke bare blitt en vesentlig tidstyv og byrde, men blir i verste fall inngripende inn i lærere og lektors undervisning. Dette handler også om kompetanse på innkjøp og bestilling. Spørsmålet om hva som trengs, og hvorfor, må ikke besvares av skoleledere og skoleeiere alene, men en må starte med behovene i klasserommene.

Når det gjelder digitaliserte verktøy, læremidler og utstyr som pedagogiske virkemidler, må en vise tillit til at lærere og lektorer som står i klasserommene hver dag tar de riktige, pedagogisk funderte, valgene, om hva som skal brukes. Regjeringen må snarest mulig legge til rette for at fagfelleskapene på skolene fritt kan velge blant oppdaterte læremidler, både digitale og papirbaserte, basert på lærernes vurdering av hva som er best egnet for sine fag og elevgrupper. Da må øremerkede midler til, slik at rektorene slipper å ta av sitt driftsbudsjett, for å gi lærere og elever verktøyene de trenger med å jobbe med fagfornyelsen. Det hører ingen steder hjemme, verken i lys av en kommende tillitsreform eller i lys av det ansvaret lærere er gitt, at skoleeiere skal diktere hvilke (digitale) læremidler som skal brukes i hvilke fag. Det hører vi stadig oftere rapporter om fra våre tillitsvalgte.

Digital infrastruktur

Infrastrukturen er ikke ennå godt nok på plass, for eksempel riktig dimensjonerte nettverk på skolene. Å få bedre innkjøpskompetanse på plass er utelukkende et skoleeieransvar, men

innkjøp må gjøres på basis av lærere og lektors behov, og ivareta krav til GDPR.

Vi betrakter tilgang til nødvendig digital infrastruktur som en nødvendig, men ikke tilstrekkelig, betingelse for å kunne bruke digitale administrative og pedagogiske verktøy i skolen på en måte som øker kvaliteten i opplæringen. Norge må klare å ta spranget fra fokus på utstyr til fokus på det som skal læres.

2/3 av skoleledere mente de hadde den digitale infrastrukturen på plass under pandemien. Det er mulig andelen som mener den ikke er tilstrekkelig på plass hadde økt om en også hadde spurt faglærerne i klasserommene.

Profesjonsfaglig digital kompetanse og lærernes metodefrihet

For å kunne ta gode pedagogiske valg om hva som er de beste egnede verktøyene og metodene i de ulike fagene, tilpasset de aktuelle elevgruppene, må lærerkompetansen være på plass, både i form av faglig fordypning og i form av fagspesifikk, profesjonsfaglig digital kompetanse.

Som del av strategiarbeidet bør en kartlegge hvordan de ulike lærer- og lektorutdanningene bidrar i utviklingen av fagspesifikk, profesjonsfaglig digital kompetanse. Over tid har en snakket om at grunnutdanningene i for liten grad forbereder nye lærere på teknologitette klasserom. Vi trenger mer forskningsbasert kunnskap om dette for å kunne videreutvikle lærer- og lektorutdanningene i riktig retning.

Våre medlemmer etterspør tilbud om etter – og videreutdanning i *fagspesifikk*, profesjonsfaglig digital kompetanse dette. Generelle kompetansehevingstiltak som ikke er tilpasset den enkelte ansattes kompetansenivå eller behov, oppleves ofte som sløsing av tid.

I Hurdalsplattformen vektlegger regjeringen praktiske ferdigheter og praktisk læring i fagene. Digitalisering av fag gjør dem ikke nødvendigvis mer praktiske. Snarere tvert imot. Vi mener det er viktig at regjeringen verner om lærere og lektors autonomi og faglige skjønn, og ikke griper inn i metodebruken i klasserommene.

Bruken av fjernundervisning bør fortsatt begrenses gjennom lovverket

Vi viser til vår høringsuttalelse til forslaget til opplæringslov², hvor vi advarer mot å åpne mulighetene for fjernundervisning i så stor grad som forslaget legger opp til. Vi mener undervisning der lærer er

---

² <https://cdn.innocode.digital/norskLektorlag.no/uploads/2021/12/Horingsuttalelse-opplaeringsloven-NorskLektorlag-20.12.2021.pdf>

fysisk til stede sammen med eleven fortsatt skal og må være lovens normalordning, og det må framgå tydelig av ny opplæringslov. Betingelsene for læring er best i klasserommet, hvor sosial og faglig læring går hånd i hånd. Det ble svært tydelig for elever, lærere, foresatte og myndigheter under koronapandemien.

Våre viktigste innvendinger mot forslag til lovtekst om fjernundervisning:

- Premisset om at kommunikasjonen mellom elev og lærer skal være like god med fjernundervisning, framstår som velment, men fullstendig urealistisk å kunne få til. En får ikke til en fullverdig, rik kommunikasjon som ved fysisk klasseromundervisning, i en fjernundervisnings- situasjon. Å forskriftsfeste at elevene må ha tilsvarende mulighet for faglig hjelp og oppfølging som om læreren var fysisk til stede, vil ikke være nok for å sørge for at det faktisk skjer. Fjernundervisning kan uansett ikke organiseres slik at den gir en likeverdig mulighet for faglig hjelp og oppfølging som fysisk klasseromsundervisning gir. Den må ikke anses som – eller bli- en normalordning. Den beste kvalitative undervisningen skjer når lærer og elev kan være sammen i klasserommet. I de tilfeller dette ikke er mulig, åpner fjernundervisning nye muligheter, forutsatt at undervisningen er trygg og forsvarlig, og ledes av en lærer.

- Det må framkomme tydelig av opplæringsloven at læreren har det faglige og pedagogiske ansvaret og avgjør formen på undervisningen. Det er avgjørende at faglærer bestemmer hvilke undervisningsformer som er best egnet til ulike elevgrupper, og at det settes av nødvendig tid til for- og etterarbeid. I de fleste tilfeller er det behov for mer tid til for- og etterarbeid ved fjernundervisning, enn ved ordinær undervisning i fysiske klasserom. Kunnskapsdepartementets vurdering om at en ikke trenger konkretisere det faglige ansvaret til læreren for å innføre regler om fjernundervisning siden læreren ikke er fysisk til stede sammen med elevene, er fullstendig uforståelig. Om en lovfester utvidet mulighet til fjernundervisning uten at lærerens rolle i dette er konkretisert, vil det svekke kvalitet i skolen, og elevens rett til en kvalitativt god opplæring.

- Lovforslaget om fjernundervisning må ses i sammenheng med arbeidet med Fullføringsreformen. Vi vil advare mot en tro på at en utvidet tilgang til fjernundervisning vil bedre elevers tilgang på kvalitativt god videregående opplæring, og gi dem bedre reell valgfrihet, uavhengig av hvor i landet de bor. Fjernundervisning er langt mer krevende, både for elever og faglærere, enn undervisning på skolen. Når det gjelder å tilby hele fag som fjernundervisning, for eksempel i «smale språkfag» som elevene ikke ellers ville fått tilbud om, er våre medlemmers erfaring at det å ha en faglærer som er fysisk til stede på elevens skole og tilgjengelig for deler av undervisningen i faget ofte er avgjørende for at fjernundervisningen skal fungere. Dette innebærer at faget som tilbys som fjernundervisning i realiteten vil være dyrere for skolen enn et tilbud om vanlig klasseromsundervisning.

- Det bør presiseres i lovteksten at en også for fjernundervisning må stille kompetansekrav for undervisning.

-Kravet til kompetanse og tilstrekkelig utstyr ikke bare stilles til skolen, men også til læreren, for å sikre at arbeidsgiver sørger for at faglærere også får tilgang til nødvendige verktøy.

Digital læringsanalyse

Vi ber KD og KS også se til ekspertgruppa om digital læringsanalyse sine råd om grunnleggende etiske og pedagogiske vurderinger om muligheter, fordeler og risiko ved digital læringsanalyse i det pågående strategiarbeidet. Innsikter fra deres kunnskapsgrunnlag bør kunne inngå i konkrete handlingsplaner for digitalisering i skolesektoren.

Videre samarbeid om strategien

Det foregår mange parallelle prosesser som kan ha innvirkning på praksisen i klasserommene, fra fagfornyelsen, fullføringsreformen, tillitsreformen til fornyet opplæringslov og digitaliseringsstrategier og handlingsplaner. Vi risikerer å ikke se disse i tilstrekkelig god nok sammenheng, og lagene med forventninger til hva faglæreren skal gjøre i klasserommet, fortsetter å øke. Ekspertgruppa for lærerrollen anbefalte å sette opp *få omforente mål* for sektoren og tilrettelegge for bedre balanse mellom profesjonalisering ovenfra og innenfra. Med mange parallelle endringsprosesser, med høye og bare til dels overlappende mål, risikerer vi å fortsette med en sterk «ovenfra/utenfra»-styring vi ikke mener er hensiktsmessig – særlig ikke i lys av den varslede tillitsreformen.

Vi forventer at departementet og KS vil legge opp til tett samarbeid med berørte parter framover, slik at en kan diskutere konkret innhold og konkrete målformuleringer i strategien etter hvert som strategien konkretiseres.

Med vennlig hilsen

Helle Christin Nyhuus (sign.)

Leder

Norsk Lektorlag